

## **Nový dizajn trhu v návrhu primárnej energetickej legislatívy** **(podrobne z dôvodovej správy)**

Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky (MH SR) predložilo návrh novely zákona č. 251/2012 Z. z. o energetike a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „ZoE“), zákona č. 250/2012 Z. z. o regulácii v sieťových odvetviach (ďalej len „ZoR“), zákona č. 309/2009 Z. z. o podpore obnoviteľných zdrojov energie a vysoko účinnej kombinovanej výroby a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o podpore OZE“) a zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (ďalej len „živnostenský zákon“) z dôvodu transpozície balíka opatrení pod označením tzv. „Čistá energia pre všetkých Európanov“ (Clean Energy for all Europeans Package – ďalej len „CEP“), ktorý Európska komisia predstavila 30. novembra 2016. CEP obsahuje okrem iného opatrenia v oblasti vnútorného trhu s elektrinou a bezpečnosti dodávok elektriny, ďalej v oblasti energetickej efektívnosti, využívania obnoviteľných zdrojov energie (ďalej len „OZE“) a pravidiel pre riadenie energetickej únie (governance).

Tri hlavné ciele CEP sú:

- uprednostňovať energetickú efektívnosť,
- dosiahnuť celosvetovo vedúce postavenie v oblasti energie z OZE a
- zabezpečiť spravodlivé podmienky pre spotrebiteľov.

Trendy v oblasti vnútorného trhu s elektrinou, ktoré zahŕňajú o. i. integráciu nových prvkov sústavy a účastníkov trhu, sú upravené najmä nariadením Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/943 z 5. júna 2019 o vnútornom trhu s elektrinou (ďalej len „**nariadenie (EÚ) 2019/943**“) a smernicou Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/944 z 5. júna 2019 o spoločných pravidlách pre vnútorný trh s elektrinou a o zmene smernice 2012/27/EÚ (ďalej len „**smernica (EÚ) 2019/944**“).

Nariadenie (EÚ) 2019/943 bolo prijaté v júni 2019 a od 4. júla 2019 (dvadsiaty deň po dni uverejnenia v Úradnom vestníku EÚ) je účinné. Uplatniteľnosť nariadenia (EÚ) 2019/943 je podľa čl. 71 ods. 2 stanovená od 1. januára 2020, pričom niektoré časti sú uplatniteľné už dňom nadobudnutia účinnosti tohto nariadenia. Ide najmä o články, ktoré pojednávajú o:

- preskúmaní ponukových oblastí (čl. 14),
- akčných plánov (čl. 15),
- koncepčných zásadách kapacitných mechanizmov (čl. 22 ods. 4),
- posudzovaní primeranosti zdrojov na európskej úrovni (čl. 23 ods. 3 a 6),
- zriadení a poslaní regionálnych koordinačných centier (čl. 35 a 36) a
- práve členských štátov EÚ vydať podrobnejšie opatrenia (čl. 62).

**Smernica (EÚ) 2019/944 bola tiež prijatá v júni 2019 a nadobudla účinnosť 4. júla 2019.** Transpozícia do národného práva má byť v súlade s čl. 71 vykonaná do 31. decembra 2020 (s výnimkou niektorých ustanovení týkajúcich sa zmeny smernice Európskeho parlamentu a Rady 2012/27/EÚ z 25. októbra 2012 o energetickej efektívnosti, ktorou sa menia a dopĺňajú smernice 2009/125/ES a 2010/30/EÚ a ktorou sa zrušujú smernice 2004/8/ES a 2006/32/ES, ktoré musia byť vykonané v skorších termínoch).

Ďalšími legislatívnymi aktmi CEP sú:

- smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/844 z 30. mája 2018, ktorou sa mení smernica 2010/31/EÚ o energetickej hospodárnosti budov a smernica 2012/27/EÚ o energetickej efektívnosti,

- smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/2001 z 11. decembra 2018 o podpore využívania energie z obnoviteľných zdrojov (ďalej len „**smernica (EÚ) 2018/2001**“),
- smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/2002 z 11. decembra 2018, ktorou sa mení smernica 2012/27/EÚ o energetickej efektívnosti,
- nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/1999 z 11. decembra 2018 o riadení energetickej únie a opatrení v oblasti klímy, ktorým sa menia nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 663/2009 a (ES) č. 715/2009, smernice Európskeho parlamentu a Rady 94/22/ES, 98/70/ES, 2009/31/ES, 2009/73/ES, 2010/31/EÚ, 2012/27/EÚ a 2013/30/EÚ, smernice Rady 2009/119/ES a (EÚ) 2015/652 a ktorým sa zrušuje nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 525/2013,
- nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/941 z 5. júna 2019 o pripravenosti na riziká v sektore elektrickej energie a o zrušení smernice 2005/89/ES (ďalej len „**nariadenie o pripravenosti na riziká**“),
- nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/942 z 5. júna 2019, ktorým sa zriaďuje Agentúra Európskej únie pre spoluprácu regulačných orgánov v oblasti energetiky (ďalej len „**nariadenie (EÚ) 2019/942**“).

ZoE v súčasnosti vytvára právny rámec pre podnikanie v energetických odvetviach, ustanovuje práva a povinnosti jednotlivých účastníkov trhu s elektrinou a s plynom a pravidlá pre výkon štátnej správy v energetike. Cenovú a vecnú reguláciu v odvetví elektroenergetiky a plynárenstva upravuje ZoR, ktorý ďalej vymedzuje postavenie a pôsobnosť Úradu pre reguláciu sieťových odvetví (ďalej len „**ÚRSO**“) ako jediného a samostatného regulátora pre sieťové odvetvia a povinnosti regulovaných subjektov. Zákon o podpore OZE ustanovuje spôsob a podmienky podpory OZE, práva a povinnosti výrobcov energie z OZE a ďalších účastníkov trhu s elektrinou a plynom. Živnostenský zákon potom upravuje podmienky živnostenského podnikania.

Základné princípy, z ktorých súčasná zákonná úprava vychádza, sú v rámci členských štátov EÚ naďalej platné, dochádza však k rozšíreniu niektorých z nich, respektíve k zavádzaniu nových princípov a rovnako nových účastníkov trhu s elektrinou (a plynom) v záujme podpory jednotného trhu s elektrinou, stability a bezpečnosti trhu s elektrinou a zaistenia ochrany jednotlivých subjektov, najmä koncových odberateľov elektriny.

#### **Návrh novely ZoE prináša najmä tieto zmeny:**

- právnu úpravu nových účastníkov trhu s elektrinou a trhu s plynom,
- právnu úpravu akumulácie,
- postupnú dereguláciu maloobchodných cien elektriny a plynu a súvisiace zmeny v oblasti ochrany spotrebiteľa,
- úpravu doterajších právnych podmienok pre nasadzovanie tzv. inteligentných meracích systémov (ďalej len „**IMS**“) do konkrétnych odberných miest,
- právnu úpravu obstarávania podporných služieb k dosiahnutiu a udržiavaniu bezpečnej a spoľahlivej prevádzky prenosovej alebo distribučnej sústavy v reálnom čase a ďalšie nové práva a povinnosti prevádzkovateľov distribučných sústav (ďalej len „**PDS**“) a prevádzkovateľa prenosovej sústavy (ďalej len „**PPS**“),
- úpravu dátových tokov spojených s novými procesmi.

**Medzi nových účastníkov trhu patria aktívny odberateľ, energetické spoločenstvo, prevádzkovateľ zariadenia na uskladňovanie elektriny a agregátor.** Okrem práv a povinností týchto nových účastníkov trhu je navrhnutý aj spôsob ich vstupu na trh, a to pri

zachovaní súčasného konceptu udeľovania povolení, resp. potvrdenia o splnení oznamovacej povinnosti.

Prehľad návrhu regulácie nových subjektov na trhu je uvedený nižšie.

|                                                                                                                                                                                      | Oprávnenie na podnikanie                                                                                    | „Jednoduché“ oznámenie podľa § 4 ods. 7 ZoE |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------|
| Aktívny odberateľ, prevádzkovateľ zariadenia na uskladňovanie elektriny alebo energetické spoločenstvo s energetickými zariadeniami do 10,8 kW                                       | nie                                                                                                         | nie                                         |
| Odberateľ, ktorý nespadá do kategórie aktívneho odberateľa, alebo energetické spoločenstvo prevádzkujúce činnosti nielen pre svojich členov s energetickými zariadeniami nad 10,8 kW | áno, oprávnenie na výrobu elektriny alebo oprávnenie na uskladňovanie elektriny (príp. oba typy oprávnenia) | nie                                         |
| Aktívny odberateľ alebo energetické spoločenstvo vyrábajúce alebo uskladňujúce elektrinu pre svojich členov s energetickými zariadeniami 10,8 kW – 1 MW                              | nie                                                                                                         | áno                                         |
| Aktívny odberateľ alebo energetické spoločenstvo s energetickými zariadeniami nad 1 MW                                                                                               | áno, oprávnenie na výrobu elektriny alebo oprávnenie na uskladňovanie elektriny (príp. oba typy oprávnenia) | nie                                         |
| Aktívny odberateľ dodávajúci elektrinu                                                                                                                                               | nie                                                                                                         | áno                                         |
| Energetické spoločenstvo dodávajúce elektrinu (samovyrobenú alebo nakúpenú na trhu) len svojim členom alebo vykonávajúce činnosť agregácie len pre svojich členov                    | nie                                                                                                         | áno                                         |
| Energetické spoločenstvo dodávajúce elektrinu (samovyrobenú alebo nakúpenú na trhu) nielen pre svojich členov alebo vykonávajúce činnosť agregácie nielen pre svojich členov         | áno, oprávnenie na dodávku elektriny                                                                        | nie                                         |
| Agregátor (okrem energetických spoločenstiev – viď vyššie)                                                                                                                           | áno, oprávnenie na dodávku elektriny                                                                        | nie                                         |
| Energetické spoločenstvo prevádzkujúce distribučnú sieť                                                                                                                              | áno, oprávnenie na distribúciu elektriny                                                                    | nie                                         |
| Prevádzkovateľ zariadenia na uskladňovanie energie (nie odberateľ)                                                                                                                   | áno, oprávnenie na výrobu elektriny alebo oprávnenie na uskladňovanie elektriny (príp. oba typy oprávnenia) | nie                                         |

Za **aktívnych odberateľov** sa všeobecne považujú koncoví odberatelia elektriny, ktorí popri samotnom spotrebovávaní (odbere) elektriny zo sústavy v určitom rozsahu elektrinu tiež vyrábajú, a prípadne aj dodávajú na trh, a ktorí dokážu tiež upraviť svoje spotrebiteľské správanie tak, že môžu byť zdrojom dodatočnej flexibility pre trh.

**Energetickým spoločenstvom** sa rozumie občianske energetické spoločenstvo podľa smernice (EÚ) 2019/944 a komunita vyrábajúca energiu z obnoviteľných zdrojov podľa smernice (EÚ) 2018/2001, ktoré smerujú k organizácii komunitárnych aktivít v oblasti

energetiky, a to cez právnickú osobu založenú špecifickými osobami, s demokratickými princípmi riadenia, za nekomerčným účelom a na nediskriminačnom základe vo vzťahu k ostatným účastníkom trhu, pričom komunita vyrábajúca energiu z obnoviteľných zdrojov môže pôsobiť nielen na trhu s elektrinou, ale aj na trhoch s inými energiami, ak je splnená podmienka, že ide o energiu z OZE. V návrhu zákona je teda upravený vstup energetických spoločností na trh v prípade výkonu ich rôznych rolí, procedúra osvedčovania energetických spoločností, ich práva a povinnosti na trhu s elektrinou a v prípade komunít vyrábajúcich energiu z obnoviteľných zdrojov aj na trhu s plynom.

Ďalším novým účastníkom trhu s elektrinou je **agregátor**. Predkladaný návrh zákona obsahuje komplexnú právnu úpravu činnosti agregácie, keďže agregácia je z hľadiska smernice (EÚ) 2019/944 jedným z nových fenoménov a mala by priniesť rozvoj nových služieb v oblasti riadenia spotreby, flexibility aj ponuky nových produktov pre poskytovanie podporných služieb.

Koncepcne je upravená aj téma **akumulácie** vrátane práv a povinností prevádzkovateľa zariadenia na uskladňovanie elektriny, pretože zvyšovanie akumulačných schopností elektroenergetických sústav je súčasným trendom na celom svete ako reakcia na zvyšujúcu sa výrobu energie z OZE. Hoci je flexibilita (schopnosť sústavy reagovať na neočakávané výkyvy výroby a spotreby) dosiahnuteľná zlepšeným riadením konvenčných zdrojov, sústav alebo spotreby, v stále väčšej miere sa uplatňujú tiež akumulačné systémy. Ich účelom je časové riadenie spotreby elektriny vyrobenej intermitentnými zdrojmi energie, teda vyrovnanie rozdielných okamihov výroby elektriny a potreby jej spotreby, prípadne uskladnenie elektriny pre vlastnú potrebu výrobcu elektriny. Uskladňovanie elektriny nebolo v minulosti prioritou EÚ pri koncipovaní strategických zámerov rozvoja energetiky – čiastočne preto, že v energetike založenej na fosílnych palivách boli výhody skladovania obmedzené, a čiastočne preto, že vznikajúce technológie neboli pre skladovanie vo veľkom meradle ekonomicky výhodné. Z tohto dôvodu nebola problematika akumulácie skôr riešená zo strany EÚ ani legislatívne. Nové možnosti skladovania sa však stávajú dôležitou súčasťou energetického systému s rýchlym pokrokom v oblasti nových technologických riešení (predovšetkým batérii) a rastúcim podielom variabilnej výroby obnoviteľnej energie.

**Zmeny v oblasti právnej úpravy cenovej regulácie maloobchodných cien elektriny a plynu** reagujú na situáciu, kedy je cenová regulácia všeobecne považovaná za jednu z najväčších (ak nie najväčšiu) prekážok zvýšenia konkurencieschopnosti na maloobchodných trhoch v členských štátoch EÚ. Smernica (EÚ) 2019/944 v zásade všeobecne stanovuje, že členský štát nesmie zasahovať do určovania ceny za dodávky elektriny, za stanovených podmienok však môže uplatňovať regulované ceny pre energeticky chudobných alebo zraniteľných odberateľov elektriny v domácnosti a pri splnení ďalších podmienok aj pre iných odberateľov elektriny v domácnosti a mikropodniky. V predkladanom návrhu zákona sa navrhuje zrušenie existujúcej cenovej regulácie dodávok elektriny pre segment malých podnikov aj odberateľov v domácnosti k rovnakému dátumu 1. januára 2023, pričom sa však súčasne zavedie dočasná (do 31. decembra 2025) povinnosť vybraných dodávateľov elektriny uzavrieť zmluvu s odberateľom v domácnosti (na základe žiadosti odberateľa) za ceny regulované ÚRSO, a to za vopred schvaľovaných obchodných podmienok (vecná regulácia). Taký dočasný regulovaný produkt je teda koncipovaný len ako záchranná možnosť pre odberateľov elektriny v domácnosti, ktorí z akéhokoľvek dôvodu nie sú schopní uzatvoriť zmluvu o (združenej) dodávke elektriny s pre nich výhodnejšou trhovou cenou. Pri cenovej regulácii plynu, na ktorú sa nevzťahujú požiadavky vyplývajúce zo Smernice (EÚ) 2019/944, sa navrhuje zrušenie cenovej regulácie pre segment malých podnikov od 1. januára 2023 a dočasné ponechanie súčasného modelu cenovej regulácie dodávok plynu odberateľom v domácnosti do 31. decembra 2025.

S dereguláciou cien dodávok elektriny a plynu súvisia **zmeny v oblasti právnej úpravy ochrany spotrebiteľa**, a to s dôrazom na slobodnú voľbu dodávateľa/agregátora, právo na zmenu dodávateľa/agregátora a pravidiel pre poplatky s ňou spojené, práva pri kolektívnej zmene dodávateľa, právne zakotvenie nástroja na porovnávanie ponúk dodávateľov, pravidiel pre obsahové i formálne náležitosti faktúr a informácií o vyúčtovaní, právo na mimosúdne urovnávanie sporov a pravidiel pre dojednávanie zmlúv vrátane zmlúv s dynamickou cenou.

Jednou z podmienok pre rozvoj súčasných a nastupujúcich trendov (agregácia, flexibilita, dynamické ceny) je zavedenie IMS. Realizácia IMS je kľúčovým prvkom pre rozvoj sietí a zároveň neoddeliteľnou súčasťou tzv. inteligentných sietí (smart grids). IMS by tiež mali napomôcť k lepšiemu informovaniu o tokoch v jednotlivých častiach elektrizačnej sústavy a ich optimalizácii. Predkladaný návrh zákona naďalej počíta so zavádzaním IMS na základe analýzy ekonomických prínosov vyplývajúcich zo zavedenia rôznych foriem IMS a nákladov na ich obstaranie, inštaláciu a prevádzku pre jednotlivé kategórie koncových odberateľov elektriny, ktorú vypracuje MHSR v spolupráci s ÚRSO, je však zvolené iné legislatívne riešenie. Tiež sa ustanovuje právo koncového odberateľa elektriny na inštaláciu IMS (a tomu zodpovedajúca povinnosť PDS), ak sú splnené dané podmienky.

Ďalšie **nové povinnosti PDS a tiež PPS** sa týkajú obstarávania podporných služieb a flexibility, verejných konzultácií pri vypracovaní plánu rozvoja sústavy a prevádzkového poriadku, posúdenia primeranosti zdrojov na účely prípadného zavedenia kapacitného mechanizmu a všeobecne spolupráce PDS a PPS s inými účastníkmi trhu. Zakotvený je tiež režim prevádzky zariadení na uskladňovanie elektriny a nabíjacích staníc zo strany PDS a PPS, pričom ako východiskový je stanovený zákaz vlastníť, vyvíjať, spravovať alebo prevádzkovať zariadenie na uskladňovanie elektriny alebo nabíjajúcu stanicu pre iné než vlastné použitie. Výnimky sú možné v prípade zariadení na uskladňovanie elektriny, ak ÚRSO udelí súhlas. Prevádzkovateľ miestnej distribučnej sústavy, ktorá spĺňa požiadavky kladené na uzavreté distribučné sústavy, môže so súhlasom ÚRSO prevádzkovať zariadenie na uskladňovanie elektriny aj nabíjajúcu stanicu.

Požiadavky na digitalizáciu energetiky sú v návrhu zákona zhmotnené v elektronickom systéme prevádzkovanom organizátorom krátkodobého trhu s elektrinou (ďalej len „**OKTE**“), ktorý má v budúcnosti umožniť výkon práv a povinností účastníkov trhu s elektrinou voči inému účastníkovi s elektrinou alebo orgánom štátnej správy energetike v elektronickej podobe.

#### **Návrh novely ZoR prináša najmä tieto zmeny:**

- rozšírenie doterajších právomocí ÚRSO v súvislosti s vyššie uvedenými zmenami v ZoE a požiadavkami smernice (EÚ) 2019/944,
- novú úpravu cieľov činnosti ÚRSO, spolupráce ÚRSO s regulačnými orgánmi členských štátov, Európskou komisiou a Agentúrou Európskej únie pre spoluprácu regulačných orgánov v oblasti energetiky (ďalej tiež len „**ACER**“), pôsobnosti ÚRSO vo vzťahu k regionálnemu koordinačnému centru, postupu ÚRSO pri vydávaní koordinovaných rozhodnutí,
- postupnú dereguláciu cien dodávok elektriny a plynu v nadväznosti na úpravu v ZoE,
- rozšírenie doterajšieho rozsahu vecnej regulácie,
- rozšírenie právnej úpravy pre riešenie sporov o spory medzi novými účastníkmi trhu s elektrinou a rozšírenie kompetencií ÚRSO pri rozhodovaní sporov.

Deregulácia cien dodávok elektriny sa v súlade s požiadavkami smernice (EÚ) 2019/944 uskutoční tak, že súčasný model regulácie cien dodávok elektriny pre segment malých podnikov aj odberateľov v domácnosti sa prestane uplatňovať od 1. januára 2023

a v prechodnom období od 1. januára 2023 do 31. decembra 2025 sa zavedie povinnosť vybraných dodávateľov elektriny uzavrieť zmluvu s odberateľom v domácnosti za ceny regulované ÚRSO v prípade, ak o to odberateľ požiada. Nakoľko na cenovú reguláciu dodávky plynu sa nevzťahujú požiadavky Smernice (EÚ) 2019/944, deregulácia cien dodávky plynu sa navrhuje uskutočniť zrušením cenovej regulácie pre segment malých podnikov od 1. januára 2023 a dočasným ponechaním súčasného modelu cenovej regulácie dodávok plynu odberateľom v domácnosti do 31. decembra 2025.

**Návrh novely zákona o podpore OZE** nadväzuje na úpravu možností obmedzovania výroby elektriny v zariadeniach na výrobu elektriny z OZE a vysoko účinnou kombinovanou výrobou (ďalej len „KVET“) v ZoE, čo vyplýva z požiadaviek smernice (EÚ) 2019/944 a nariadenia (EÚ) 2019/943, a na úpravu komunít vyrábajúcich energiu z obnoviteľných zdrojov v ZoE.

**Návrh novely živnostenského zákona** zohľadňuje existenciu nových činností v energetike a vymedzuje, či sa podnikateľský výkon danej činnosti riadi ZoE alebo živnostenským zákonom.